

Een winternacht – J.J. Cremer

Gedateerd december 1853.

Handschrift: Een winternacht : In drie afdeelingen met een nawoord. Uitgegeven ten voordeele van eerlijke armoede. Gedateerd december 1853. Door de Koninklijke bibliotheek in 1952 gekocht van Antiquariaat Gijsbers en Van Loon te Arnhem (cat. 84, nr. 18). 37 fol. Aanvraagnummer: KW 134 B 11 / 7. Aanvraagnummer: KW CREM 1.

1^e druk: Een winternacht : uitgegeven ten voordeele van eerlijke armoede. Arnhem : Is.An. Nijhoff & Zoon., 1854. 38 p. met een afb. In drie afdelingen met een nawoord. Hoofdstuknamen: 1. De ontmoeting op den grindweg. 2. Bij den ontvanger. 3. Een ander vertrek.

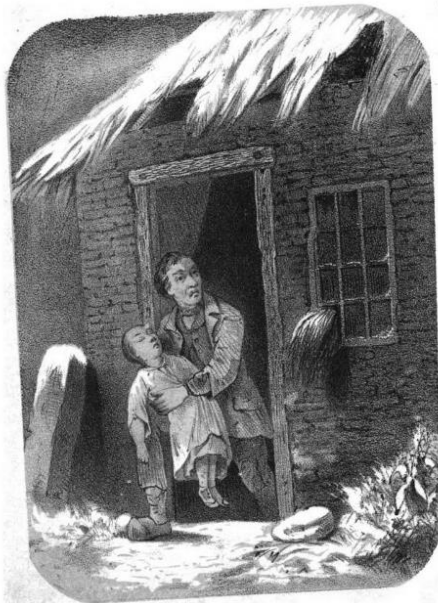
2e druk in: Vier novellen van J.J. Cremer en Gerard Keller. Arnhem: D.A. Thieme, 1858. p. 103-148.

3e druk als feuilleton in: De Oostpost, 10, 21, 24, 28 maart en 4 april 1859.

4e druk in: Romantische werken, deel 2. Leiden : P. van Santen, 1877. p. 1-25

5e druk in: Novellen en vertellingen. Leiden : Sijthoff, [ca. 1882]. 6e druk. Vijftig-cents-editie, nr. 19 bevat Een winternacht.

6e druk in: Novellen en vertellingen. Leiden : A.W. Sijthoff, [ca. 188?]. 7e druk. Bevat: Een winternacht.

EEN WINTERNACHT.

IN

DRIE AFDEELINGEN,

MET EEN NAWOORD.

I. DE ONTMOETING OP DEN GRINDWEG.

II. BIJ DEN ONTVANGER.

III. EEN ANDER VERTREK.

DOOR

J. J. CREMER.

Uitgegeven ten voordeele van eerlijke armoede.

TE ARNHEM, BIJ
Is. AN. NIJHOFF EN ZOON.
1854.

Advertentie in het Algemeen handelsblad van 18 januari 1854:

Bij de Boekhandelaars Is. AN. NIJHOFF EN ZOON,
te Arnhem, is ter perse, om uitgegeven te worden
TOT LENIGING VAN EERLIJKE ARMOEDE:
EEN WINTERNACHT,
door J. J. CREMER.
De Prijs zal niet hooger zijn dan één Gulden. Bij alle solide Boek-
verkoopers is gelegenheid tot intekening of bestelling. (716)

Advertentie in de Opregte Haarlemsche courant, 30 maart 1854:

*** Ten voordeele van eerlijke armoede
is uitgegeven en aan de Intekenaren verzonden:
EEN WINTERNACHT, door J. J. CREMER.
Met Plaatje, in netten Linnen Band. à f 1,—.
Eenige weinige Exemplaren, in pap. band, zijn alge-
meen verkrijgbaar gesteld à 60 Centen, bij de Uitgevers
Is. AN. NYHOFF en ZOON, te Arnhem en verder alom.
Pauperisme is het onderwerp, Romantisch de vorm en
voor de Armen de opbrengst.

Feuilleton in de Oostpost, 10 maart 1859:

<p>EEN WINTERNACHT. DOOR J. J. CREMER. I. DE ONTMOETING OP DEN GRINDWEG.</p> <p>Een lange, koude nacht stond den korten, grauw en decemberdijg te vervangen. Daar breekt nog eenmaal, vóór het ter kinna dalen, de zon door het dichte wolkenfloers heen en werpt een schitterenden gloed over de met sneeuw bedekte velden. Frachtig schouwspel! dat spreekt van de eeuwige liefde des Alm-tiggen, dat roept — zie, en gevoel!</p> <p>„Wonderbaar schoon!” sprak een voetganger bij zich zelve, die, in een warme kleeding, gestoken, een oogenblik zijn haastigen tred vertraagde, om het zoo even vermelde natuurtoonnel meer nauwkeurig te kunnen gadeslaan.</p> <p>„Schoon! schoon!” zeide hij nogmaals schier overluid, doch zich onwendende, om ook naar dien kant een onderzoekenden blik te slaan, bleef hem de fijne noordoosten wind zoo scherp in het aangezicht, dat hij met de woorden: „Ontzettend koud!” zijn noren dieper in de kraag van zijn overjas stak, de buffante nog wat vaster toehaalde en zoo met verhaasten tred zijn togt langs den grindweg naar het naburige dorp H. vervolgde. Met verschillende gewaarwordingen vernam en snal voortredende, had hij verter weinig het wintertoonnel rondom zich gedeslagen, en, het voetpad door de hoog opgepakte sneeuw vervolgende, zag hij niet, hoe de gulden avondgloed had opgebouwen de besneeuwde boomen en velden te kleuren; bespeurde hij niet, hoe de valse tint van den nacht al meer en meer het daglicht verving en hoorde hij, door zijn eigen kra-</p>	<p>kenden tred, de schrede niet van een niterat armoedig geklaad menspersoon, die voor eenige oogenblikken het erf eener aanzienlijke heere van ter zijde was afgekomen, en hem nu als op den voet volgde.</p> <p>„’t Is koud, heerschap!” klonk het nu eensklaps achter den eersten voetganger, waardoor deze zich ontveld omwendde en den spreker in het verkleunde aangezicht zag.</p> <p>„Dat verzeker ik ja,” antwoordde hij, en zich van den schrik der onverwachte toespraak herstellende, ging hij op het smalle voetpad een weinig ter zijde, om zijn volgman den voorgang te gunnen, ’t geen hem in elk geval aangenaamer was.</p> <p>De tweede wandelaar scheen echter geen lust te gevoelen om voorbij te gaan en alleen zijn weg te vervolgen, want, het ter zijde gaan van zijn voorganger als een uitnoodiging om nevens hem te komen aanmerkende, deelde hij het gezegde smalle sneeuwpad met den welgekleeden wandelaar, waardoor deze tekenen genodzaam was in de ophoopen van sneeuw te stappen.</p> <p>„’t Is op doordriezen af, heerschap!” hernam de eerste spreker weder, terwijl hij op een trippeldrafje, hardstappende, den heer gelouwe ter zijde bleef.</p> <p>Het heerschap, weinig ingenomen met zijn nieuwen togtgezel, antwoordde hem niet, maar nam hem van ter zijde naast zich in oogenschouw. Die plunje zag er ongelukkig uit. Het opperstuk, dat noch rok, noch jas, noch buis kon genoemd worden, was zoodanig gelapt en gehaven, dat zijns ware sifkomst of kleur zelfs niet meer te gissen was; de breek, die den man veel te kort was, schen wel de afzeger van een meer bemiddelde te zijn, althans het goed, ofschoon een zomerstof en ook danig vershoten, was zeker sijn, en in zijn soort sterk te noemen; wat de verwarming van dat stuk betrof, die zal zeker veel te wenschen hebben</p>	<p>overgelaten, want luchtig fladderde het om de — door een inkelhaak zichtbare — verder ongedekte beenen van den man, wiens bloote voeten in een paar met hooi gevulde klompen staken. Het hoofd was met een verstenen stuk van een aardappeltak gedekt, waarvan de punten om den hals waren zaamgeknoopt.</p> <p>„Neem, ’tis vreeselijk!” vette de arm gekleede, niet afschrikt door het zwijgen van zijn togtgezel, nogmaals het woord op. „Neem, ik zeg dan maar dat ’t vreeselijk is; als ge niets in ’t lijf hebt, haast niets aan ’t lijf kunt krijgen, en ’t zoo koud is dat men zich niet eens warm kan loopen.”</p> <p>„Ja, ja,” was nu het antwoord van den welgekleede „dat is verschrikkelijk.”</p> <p>„Begrijpen en verstaan kun j’et,” hernam de man met het zomerbroekje, „maar gevoeld of ondervonden heb j’et zeker nooit, heerschap? en vragend zijn gezelschap, sloeg hij de koude, ongelakte handen onder de oksels.</p> <p>„’t Moet zeker hard zijn,” antwoordde het heerschap ontwijkend.</p> <p>„Hard — hard!” hernam de man, bitter lagchende, „zij moest ’teens even beproeven. Geef mij dien warm gevoerden overjas maar, a’ ge ’t voeten wilt, dan kunt ge mijn buis toe krijgen.”</p> <p>Een wonderlijk gevoel van — vrees bekreop den gevraagde; dat gezelschap begon hem in het geheel niet aan te staan en hij gevoelde groot berouw over de onvoorzigtigheid, dat hij zonder eenig verdelingsmiddel, in zulk en slechten tijd, bij zulk een strenge koude en bij den invallenden avond, zich alleen, op een eenzamen en zelfs, bij gerucht, onveiligen weg had gewaagd. Van ter zijde hield hij den steeds voorttrippelenden man in het oog, en een weinig sijn tred inhoudende gaf hij hem tevens den</p>
--	--	---